

Bb 2025/5

Over het bewijsrecht, de inzagevordering en een grote hoeveelheid bestanden

Mr. D.E. Burgers, datum 27-01-2025

Datum	27-01-2025
Auteur	Mr. D.E. Burgers ^[1]
JCDI	JCDI:ADS996162:1
Vakgebied(en)	Burgerlijk procesrecht / Algemeen Milieurecht / Algemeen

Bij een inzagevordering op de voet van art. 843a Rv kan (mede) aan de hand van (een combinatie van) zoekwoorden worden afgebakend welke bescheiden voldoen aan de eisen van bepaaldheid en rechtmatig belang bij inzage. Bij een grote hoeveelheid digitale bestanden valt niet uit te sluiten dat deze wijze van selecteren ertoe leidt dat sommige bestanden ten onrechte tot de geselecteerde bestanden behoren en andere bestanden ten onrechte niet. Deze omstandigheid is op zichzelf niet een voldoende reden om een inzagevordering af te wijzen (HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1773).

1. Juridisch kader

1.1 Bewijsrecht en bewijsbeslag

Het bewijsrecht regelt wanneer en hoe partijen in een civiele procedure bewijs mogen of moeten leveren van de feiten die door partijen worden gebruikt ter onderbouwing van hun vordering of verweer. Partijen kunnen bijvoorbeeld schriftelijk bewijs leveren zoals het overleggen van een getekende overeenkomst, maar ook middels mondeling bewijs zoals getuigenverklaringen. Hiernaast zijn bewijsmiddelen als audio- of video-opnamen of deskundigenverklaringen te gebruiken in civiele procedures. Om deze bewijsmiddelen veilig te stellen maar ook om hier toegang tot te krijgen, heeft een partij verschillende mogelijkheden, ook wel (voorlopige) bewijsverrichtingen genoemd. Bewijsbeslag is het conservatoir beslag dat onder een wederpartij of een derde wordt gelegd op bewijsmateriaal ter zake van een door de beslaglegger gestelde rechtsbetrekking, bijvoorbeeld een wanprestatie (art. 6:74 BW) of een onrechtmatige daad (art. 6:162 BW). Het doel van het bewijsbeslag is om bewijsmateriaal veilig te stellen. Om bewijsbeslag te mogen leggen is verlof van de rechter nodig, voor welk verlof de algemene bepalingen ten aanzien van conservatoir beslag gelden. In het kort gelden met betrekking tot het verlof de volgende processuele voorwaarden:^[2]

(1) Eerst dienen de in beslag te nemen bescheiden in het verzoekschrift zo precies mogelijk te worden omschreven als in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs van de verzoeker kan worden verlangd. Hiermee wordt voorkomen dat de beslaglegging uitloopt op een zogenoemde 'fishing expedition'. Het begrip bescheiden wordt ruim opgevat: het omvat niet alleen akten, maar ook andere geschriften, foto's, filmmateriaal, salarisoverzichten, digitale en geluidsbanden e.d. Het dient verder te gaan om bestaande bescheiden: degene van wie inzage wordt gevorderd dient de stukken ook daadwerkelijk tot zijn beschikking te hebben.

(2) Hiernaast dient zowel de rechtsbetrekking in het verzoekschrift te worden gesteld met het oog waarop het

verlof wordt gevraagd, alsmede de identiteit van de wederpartij of de derde onder wie het beslag moet worden gelegd. Het vereiste van het bestaan van een rechtsbetrekking brengt met zich dat degene die inzage of afschrift vordert zodanige feiten en omstandigheden moet stellen en met reeds voorhanden bewijsmateriaal moet onderbouwen dat de rechtsbetrekking voldoende aannemelijk is. Ook de rechtsbetrekking wordt ruim opgevat: het omvat niet alleen contractuele rechtsbetrekkingen, maar ook verbintenissen uit de wet zoals een onrechtmatige daad.

(3) Tevens dient in het verzoekschrift het belang bij de beslaglegging voldoende aannemelijk gemaakt te worden: het te leggen beslag dient noodzakelijk te zijn. Van noodzakelijkheid is bijvoorbeeld sprake als gegronde vrees bestaat dat de betrokken bescheiden anders verloren gaan en dat de beoogde bewijsvoering niet op een andere, minder ingrijpende, wijze kan plaatsvinden. Hierbij zal de rechter doorgaans de betrokken belangen afwegen.

1.2 De inzagevordering

Zodra de rechter verlof heeft verleend, kan de beslaglegger een deurwaarder inschakelen om beslag te laten leggen. Van belang is dat dit verlof geen verdergaande aanspraken geeft dan de bewaring van de in beslag genomen bescheiden. Het verlof noch de beslaglegging geeft de beslaglegger recht op inzage, afschrift of uittreksel van de bescheiden. Het bewijsbeslag heeft, naar zijn conservatoire aard, immers slechts tot doel bewijsmateriaal veilig te stellen. Aangezien de beslaglegger de in beslag genomen bescheiden doorgaans zal willen inzien dan wel afschriften zal wensen te ontvangen, dient de beslaglegger op de voet van art. 843a Rv (oud, zie hierna onder 1.3) een vordering tot inzage, afschrift en/of uittreksel in te stellen. Bij deze vordering zijn de hiervoor benoemde voorwaarden - bepaalde bescheiden, rechtsbetrekking en rechtmatig belang - van belang, waarbij wordt opgemerkt dat het cumulatieve vereisten betreft. Overigens kan een dergelijke vordering ook in kort geding worden ingesteld.

Geen inzage hoeft te worden gegeven door diegene die een beroep op een verschoningsrecht kan doen (art. 843a lid 3 Rv, oud) dan wel als voor de weigering tot inzage gewichtige redenen bestaan of redelijkerwijs aangenomen kan worden dat een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van de gevraagde gegevens is gewaarborgd (art. 843a lid 4 Rv, oud). Voorbeelden van gewichtige redenen zijn vertrouwelijke, medische informatie en vertrouwelijke bedrijfsgegevens. Grondrechten zoals het recht op privacy kunnen eveneens aan inzage in de weg staan. Of redelijkerwijs kan worden aangekomen dat een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van de gevraagde gegevens is gewaarborgd, is een zinsnede die in de literatuur niet volledig omarmd wordt en waarover bovendien tegenstrijdige rechtspraak bestaat. Zo overwoog het Hof 's-Hertogenbosch dat een getuigenverhoor niet als substituut kan dienen voor een schriftelijk rapport.^[3] Echter, regelmatig is ook overwogen dat een getuigenverhoor mogelijk is, waarna de gevorderde inzage wordt afgewezen.^[4] Waarom hier het inzagerecht feitelijk zou worden achtergesteld bij andere bewijsmiddelen zoals het getuigenverhoor, wordt niet duidelijk. Integendeel, er bestaat juist veel literatuur en rechtspraak over de twijfelachtige betrouwbaarheid van getuigenverklaringen. Op welke partij de bewijslast rust of als het antwoord op de vraag wie bewijs moet leveren nog niet duidelijk gegeven kan worden, lijkt hierbij eveneens mee te spelen. Als dit laatste nog niet duidelijk is, zal dat eerder leiden tot een afwijzing van de vordering tot inzage.

1.3 Nieuw bewijsrecht en inzagevordering

Met ingang van 1 januari 2025 is de zogenoemde "Wet vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht" ('het nieuwe bewijsrecht') van kracht gegaan. Deze wet wijzigt het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en een aantal andere wetten om de mogelijkheden voor het verzamelen van de relevante informatie en bewijsmateriaal in de fase voorafgaand aan en tijdens de civiele procedure te versimpelen en te verbeteren. Het nieuwe bewijsrecht geldt voor civiele procedures die vanaf 1 januari 2025 bij de desbetreffende instantie aanhangig worden gemaakt. Een belangrijk gevolg met betrekking tot het nieuwe bewijsrecht, is dat de verschillende bestaande mogelijkheden om aan informatie en bewijs te komen, zijn samengevoegd. Er is thans derhalve één regeling voor voorlopige bewijsverrichtingen in plaats van allerlei afzonderlijke bepalingen en er is ook plaats ingeruimd voor het voorafgaand aan een procedure kunnen verkrijgen van inzage in of afschrift

of uittreksel van bepaalde gegevens. Met betrekking tot het in deze bijdrage centraal staande inzagerecht, geldt in dat kader het volgende.

Waar het inzagerecht tot voor kort volgens de wetgever als een soort *ultimum remedium* gold als andere vormen van bewijslevering niet volstaan, is het thans op gelijke voet komen te staan met de andere bewijsverrichtingen.^[5] Dit en meer geeft voldoende aanleiding te veronderstellen dat het nieuwe inzagerecht laagdrempeliger is dan de oude exhibitieplicht. Het vernieuwde inzagerecht is opgenomen in art. 194 tot en met 195a Rv en niet meer in art. 843a Rv. Omdat ten tijde van het onderhavige arrest nog sprake van was de oude situatie, zal in het vervolg gesproken worden over het oude art. 843a Rv. Uit de nieuwe wettekst volgt dat een partij bij een rechtsbetrekking recht heeft op inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde gegevens over die rechtsbetrekking, zolang hij daarbij voldoende belang heeft. Degene die over deze gegevens beschikt is verplicht inzage te verstrekken. Dit hoeft niet de (beoogde) wederpartij te zijn. De partij die een inzageverzoek doet, draagt daar ook de kosten van. Dit nieuwe inzagerecht is met name een codificatie van bestaande jurisprudentie en de wetgever wil hiermee aansluiten bij hetgeen de Hoge Raad ter zake heeft overwogen. De kritische lezer zal zien dat 'rechtmatig belang' is vervangen door 'voldoende belang' en 'bepaalde bescheiden' heeft plaatsgemaakt voor 'bepaalde gegevens'. Met deze aanpassingen zijn naar verwachting geen inhoudelijke wijzigingen beoogd. Het gaat in dat kader nog steeds om het voorkomen van fishing expeditions. Waar de nieuwe wet wél grote veranderingen in aanbrengt, betreft de regels voor het doen van een verzoek tot inzage. Zo kan het doen van een inzageverzoek voorafgaand aan een procedure per 1 januari 2025 gebundeld worden met verzoeken voor een voorlopig getuigenverhoor, deskundigenbericht en/of plaatsopneming. Volgens het nieuwe art. 196 Rv wijst de rechter het (gecombineerde) bewijsverrichtingenverzoek toe, tenzij de rechter van oordeel is dat:

1. de verlangde informatie niet voldoende bepaald is;
2. de verzoeker onvoldoende belang bij de verrichting heeft;
3. het verzoek in strijd met de goede procesorde is;
4. er sprake is van misbruik van bevoegdheid; of
5. er andere gewichtige redenen bestaan die zich verzetten tegen de verrichting.

Duidelijk is dat deze criteria grote overlap vertonen met de hiervoor omschreven inzagevoorwaarden, maar dat het nieuwe inzagerecht laagdrempeliger is dan voor 1 januari 2025 het geval was. Hierbij geldt bovendien het hiervoor genoemde 'toewijzen, tenzij'-criterium waarmee het voorgaande verder benadrukt wordt. Ook is wettelijk verankerd dat de wederpartij gehouden is om mee te werken aan de informatievergaring en om de verzochte gegevens te verstrekken aan de eisende partij, tenzij de wederpartij zich kan beroepen op een verschoningsrecht of gewichtige redenen heeft die zich daartegen verzetten (art. 194 Rv). Er bestaat thans ook een wettelijke basis om zonder tussenkomst van de rechter aanspraak te maken op inzage en de wederpartij is in beginsel verplicht daaraan mee te werken. Het valt niet uit te sluiten dat de rechter eerder geneigd zal zijn een partij erop af te rekenen als zij niet voorafgaand aan de procedure de moeite heeft genomen om voor de beoordeling van het geschil relevante informatie bij de wederpartij op te vragen. Omgekeerd zou hetzelfde moeten gelden voor de partij die ten onrechte niet heeft meegewerkt aan het verstrekken van de verzochte informatie. Dit is iets voor procespartijen om vanaf januari 2025 rekening mee te houden.

Art. 196 Rv opent de mogelijkheid om, voordat een zaak aanhangig is of voordat een aanhangig geding op de rol is ingeschreven, de rechter te verzoeken een of meer bewijsverrichtingen te bevelen. Dat kan gaan om het horen van getuigen, een onderzoek door een deskundige, een descende en/of de inzage in gegevens. Een partij kan nog steeds om afzonderlijke voorlopige bewijsverrichtingen vragen, maar zij kan die ook combineren. Bovendien kan de behandeling van het verzoek worden gecombineerd met verzoeken van de wederpartij of andere belanghebbenden om een of meer voorlopige bewijsverrichtingen. Als een wederpartij niet meewerkt aan een inzageverzoek, dan kan de verzoekende partij op de voet van art. 196 e.v. Rv een verzoek aan de rechtbank doen om inzage. Voor spoedeisende gevallen staat bovendien de weg van het kort geding open (art. 197 lid 1 Rv). Is eenmaal een procedure aanhangig, dan dient de partij op de voet van art. 195 Rv aan de rechter die de hoofdzaak behandelt, een verzoek te doen tot inzage. Het ligt voor de hand dat dit gebeurt bij

wijze van incident.

1.4 Grote hoeveelheid documenten of bestanden

Wanneer inzage wordt gevorderd in een grote hoeveelheid documenten of bestanden, kan het lastig zijn te beoordelen of overeenkomstig het voorgaande voldoende rechtmatig belang bestaat bij inzage in bepaalde documenten. Specificatie van de documenten is bij een grote hoeveelheid documenten vaak niet goed mogelijk. De enige werkbare oplossing hiervoor is het digitaal maken van de documenten en vervolgens alle documenten digitaal doorzoeken met bepaalde zoektermen. De Hoge Raad heeft deze methode in 2023 aanvaard.^[6] Het gaat dan dus vooral om de te gebruiken zoektermen. De zoektermen moeten gelet op de belangen van de beslagene niet te ruim zijn, maar voor succes van het onderzoek ook weer niet te beperkt zijn. In de onderhavige zaak gaat het om een inzageverzoek van circa tien miljoen bestanden waarvan uiteindelijk 650 duizend bestanden zijn geselecteerd en daarbij valt niet uit te sluiten dat sommige bestanden ten onrechte tot de geselecteerde bestanden horen. Is er dan nog wel een rechtmatig belang bij de gevorderde inzage van alle selecteerde bestanden? Eerst zal ik de relevante feiten bespreken en vervolgens kom ik tot een juridische analyse. Ik sluit af met een conclusie.

2. De feiten

De relevante feiten in deze kwestie zijn de navolgende. Eiser in cassatie is een onderneming met de naam Belba en zij wil graag toegang krijgen tot een deel van haar administratie dat zich volgens haar onder verweerster in cassatie, hierna te noemen: verweerster, bevindt. Verweerster in cassatie betreft één van de (privé)aandeelhouders in Belba. Belba hield kantoor althans hield haar administratie in het voormalige gezamenlijke huis van de man en verweerster (samen volledig eigenaar van Belba), waar alleen verweerster nog woonachtig is. Een aanzienlijk deel van deze administratie, bestaande uit fysieke mappen met stukken en digitale bestanden, zou zich dus nog in het huis van verweerster bevinden. Belba wil toegang tot haar administratie en wenst inzage dan wel afgifte van de originele stukken. Belba heeft verlof gevraagd voor het leggen van conservatoir beslag en primair verzocht tot afgifte van de administratie en subsidiair tot bewijsbeslag. Het beslag omvat ongeveer tien miljoen bestanden. Uit deze bestanden heeft de deurwaarder op basis van in de verlofbeschikking genoemde zoektermen, ruim 650 duizend bestanden geselecteerd. Belba vordert onder meer dat ze toegang krijgt tot de door de deurwaarder geselecteerde bestanden. Verweerster stelt, voor zover hier van belang, dat deze bestanden niet tot de administratie van Belba behoren maar tot die van haarzelf en bovendien vertrouwelijke, persoonlijke informatie bevatten. Belba vordert in rechte onder meer te bepalen dat zij op de voet van art. 843a Rv toegang krijgt tot de bestanden, zoals hiervoor is beschreven. De rechtbank heeft de vordering van Belba afgewezen. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank bekrachtigd zodat Belba geen recht heeft op toegang (inzage) tot de gegevensdrager met daarop de ruim 650 duizend geselecteerde bestanden. Naar de mening van het hof heeft Belba op grond van art. 843a Rv geen recht op inzage in de gevraagde stukken en bestanden aangezien niet aan de vereisten voor inzage is voldaan. Volgens het hof heeft Belba onvoldoende concreet gemaakt welke rechtsbetrekkingen waarbij zij partij zijn, hier aan de orde zijn en evenmin is duidelijk hoe deze bestanden daaraan gerelateerd zijn. Het hof kan dus niet vaststellen in hoeverre Belba rechtmatig belang heeft bij de gevraagde inzage in deze bestanden. Het hof oordeelt vervolgens dat ook als wel voldoende concreet een rechtsbetrekking zou zijn geïdentificeerd, dat de gehanteerde zoekvragen om de ruim 650 duizend bestanden te selecteren zodanig ruim zijn, dat het hof niet overtuigd is dat de daarmee geselecteerde bestanden allemaal behoren tot de administratie van Belba. Belba is het hiermee oneens en gaat in cassatie.

3. Hoge Raad

De Hoge Raad stelt voorop dat als de geselecteerde bestanden tot de administratie van Belba behoren, zij in beginsel recht heeft op inzage daarin ex art. 843a Rv. De Hoge Raad overweegt:

“Bij een inzagevordering op de voet van art. 843a Rv kan, in voorkomend geval, (mede) aan de hand van (een combinatie van) zoekwoorden worden afgebakend welke bescheiden voldoen aan de eisen van bepaaldheid en rechtmatig belang bij inzage, als bedoeld in lid 1 van die bepaling. Bij een grote hoeveelheid digitale bestanden, zoals in deze zaak aan de orde, valt niet uit te sluiten dat deze wijze van selecteren ertoe leidt dat sommige bestanden ten onrechte tot de geselecteerde bestanden behoren en andere bestanden ten onrechte niet. Deze omstandigheid is op zichzelf niet een voldoende reden om een inzagevordering af te wijzen. Ook in dat geval kan het rechtmatig belang van degene die inzage vordert in de aldus geselecteerde bescheiden zwaarder wegen dan het belang van degene die tegen inzage bezwaar maakt op de grond dat mogelijk niet bij alle geselecteerde bescheiden een rechtmatig belang bij inzage bestaat.” (r.o. 3.4)

Ook wijst de Hoge Raad er nog op dat de rechter ingevolge art. 843a lid 2 Rv zo nodig de wijze waarop inzage wordt verschaft, bepaalt en onder meer nadere voorschriften kan geven voor de te hanteren zoektermen of deskundigen kan aanwijzen die een selectie van de bescheiden kunnen maken. Het hof kon zijn afwijzing van de vordering dus niet baseren op het ontbreken van de overtuiging dat de geselecteerde bestanden allemaal tot de administratie van Belba behoren.

4. Analyse

De Hoge Raad kijkt, anders dan de rechtbank en het hof, met een minder beperkte blik naar deze zaak. Hij overweegt dat de administratie van een persoon bestaat uit gegevens aangaande een rechtsbetrekking waarbij hij partij is en in dat geval zijn de gegevens reeds daarom voldoende bepaald en is het rechtmatig belang in beginsel gegeven. Als zich ten onrechte meer of minder gegevens in de selectie van bestanden bevinden, dan biedt de wet soelaas. De rechter kan dan beslissen op welke wijze inzage wordt verschaft. Bovendien kan een partij die meent dat er sprake is van een afwijzingsgrond voor de inzage in specifieke documenten, daar een beroep op doen. De Hoge Raad overweegt verder dat bij een inzagevordering in voorkomend geval (mede) aan de hand van zoekwoorden kan worden afgebakend welke bescheiden voldoen aan de eisen van bepaaldheid en rechtmatig belang bij inzage, zoals ook het geval was in het arrest van 2 juni 2023.^[7] Dit kan ertoe leiden dat sommige bestanden ten onrechte tot de selectie gaan behoren en andere ten onrechte niet. Dat is echter op zichzelf niet voldoende reden om een inzagevordering af te wijzen. Ook in dat geval kan het rechtmatig belang van degene die inzage vordert, zwaarder wegen dan het belang van degene die daar bezwaar tegen maakt op de grond dat mogelijk niet bij alle bescheiden een rechtmatig belang bestaat. Indien sprake zou zijn van een bepaalde afwijzingsgrond als bedoeld in art. 843a lid 4 Rv (oud), dan is het voorgaande mogelijk anders. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin sprake zou zijn van vertrouwelijke of persoonlijke informatie hetgeen gewichtige redenen kan opleveren die aan inzage in de weg staan. Dergelijke gronden zouden het oordeel van het hof kunnen dragen, maar diens beslissing berust niet op die gronden.

Ook in geval van een zeer grote hoeveelheid bestanden, staat in beginsel het recht op het kunnen beschikken over de eigen administratie voorop. Het is daarom moeilijk te aanvaarden dat een inzagevordering zou moeten worden afgewezen op de enkele grond dat niet voldoende duidelijk vaststaat dat de geselecteerde bestanden allemaal tot de administratie behoren. Als de selectie te ruim zou zijn, dan moet de oplossing elders gevonden worden. Zoals A-G Snijders terecht overweegt, zal de rechter dan met een ‘tussenoplossing’ moeten komen waarbij zo goed mogelijk de tegenstrijdige belangen met elkaar worden verzoend.^[8] Art. 843a lid 2 Rv (oud) en art. 195 Rv (nieuw) bieden daarvoor de mogelijkheid. Aan het inzageverzoek kan de rechter bijvoorbeeld de voorwaarde verbinden dat de partij aan wie inzage moet worden verstrekt, vertrouwelijk met de informatie omgaat dan wel dat de informatie alleen op de griffie van de rechtbank ter inzage ligt. Ook valt te denken aan het aanwijzen van een onpartijdige derde die de gegevens mag inzien en daarvan mededeling doet aan de verzoeker dan wel het aanwijzen van een deskundige die een (nadere) selectie maakt van de gegevens waarop wel en niet recht op inzage bestaat. Bij een inzageverzoek in de eigen administratie staat inzage daarin dus voorop. Een dergelijk verzoek afwijzen omdat niet duidelijk is dat alle selecteerde bestanden tot de administratie van de verzoekende partij behoren, is naar de visie van de Hoge Raad niet juist. Het nieuwe bewijsrecht brengt voor wat betreft de materiële criteria voor toewijzing of afwijzing van een vordering tot inzage geen wijziging in het voorgaande.

5. Conclusie

De conclusie die uit het onderhavige arrest getrokken kan worden is helder: als de geselecteerde bestanden tot de eigen administratie behoren, dan heeft de verzoekende partij in beginsel recht op inzage daarin. Het rechtmatig belang bij inzage en de voldoende bepaaldheid van de vordering zijn in zo'n geval in beginsel gegeven. Bij een grote hoeveelheid digitale bestanden valt niet uit te sluiten dat de wijze van selecteren ertoe leidt dat sommige bestanden ten onrechte tot de geselecteerde bestanden behoren en andere bestanden ten onrechte niet. Deze omstandigheid is op zichzelf echter niet een voldoende reden om een inzagevordering af te wijzen.

Voetnoten

- [1] Daniel Burgers is advocaat bij Legal8 te Houten.
- [2] Onder meer HR 13 september 2013, *NJ* 2014/455 (*Molenbeek Invest/Vergeer*).
- [3] Hof 's-Hertogenbosch 28 september 2004, *JOR* 2004, 23.
- [4] Bijv. Hof Arnhem 17 april 2007, *NJF* 2007, 391 en Rb. Amsterdam 2 februari 2005, AT1558, *JOR* 2005, 71.
- [5] [Kamerstukken II 2019/20, 35498, nr. 3](#), p. 13.
- [6] HR 2 juni 2023, ECLI:NL:HR:202:830.
- [7] HR 2 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:830 (*SolidNature c.s./verweerder*).
- [8] Parket bij de Hoge Raad 20 september 2024, ECLI:NL:PHR:2024:967.